

Ortakëritë –Publike -Private – një mundësi për Kosovën

Workshopi i organizuar nga
projekti i PSA-së,
Hans-Jürgen Zahorka,
1. Gusht 2005

Shteti dhe të hollat...

- Shteti nuk ka të holla për investime në infrastrukturë, dhe as qasje të arsyeshme në kredi => nuk ka investime
 - Shteti nuk ka të holla dhe as qasje në kredi => privatizimi/burimet nga jashtë=> nuk është gjithmonë të mundshëm; rreziku i përjashtimit (social)
- Shteti ka detyrë publike por jo edhe të holla, por privatët kanë të holla dhe i pranojnë rregullat =>OPP-të

Shembull: Ura Vasco de Gama, Portugali

The Vasco de Gama Bridge – Portugal

Portugal is considered a reference on how coordinated efforts can develop an economy. In particular experience of project financing show the benefits of public and private partnerships as for example the financing of the Vasco de Gama Bridge

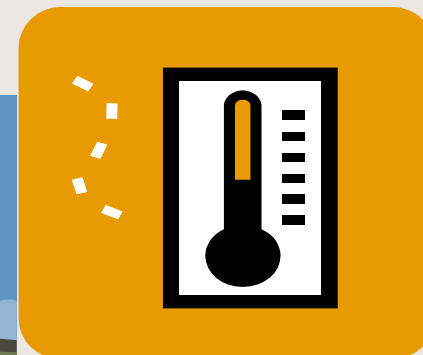
Portugalia ka marrë në konsideratë atë se si përpjekjet e koordinuara mund të zhvillojnë ekonominë. Veçanërisht përvoja e financimit projektit tregon përfitimet e ortakërisë publike dhe private siç është shembulli i financimit të urës Vasco De Gama.

Tiparet dalluese të OPP-së:

- Detyra publike është e menaxhuar nga investuesit publik.
- Marrëdhëniet afatgjate – gjithashtu edhe për ri pagesë
- Asnjëra nga OPP-të nuk i ngjajnë njëra tjetrës, nuk ka një “model prefekt” të OPP-vë
- Shumë struktura të OPP-ve ekzistojnë dhe duhet të zgjedhën në të bazë të tipit, nevojës dhe sektorit të projektit.
- Nuk ka blerje, nuk ka koncesion të dukshëm ose nuk ka privatizim = OPP-ja
- Sektori publik: nga siguruesi i shërbimeve deri tek menaxheri monitorohen kontraktuesit privat

Disa shembuj të OPP-ve - 1:

- **Shërbimet komunale:**
- Uji (sistemet e kanalizimit dhe ujësjellësit, uzinat e përpunimit të ujit etj.)
- Energjia (uzinat për prodhimin e energjisë me erë dhe dritë të diellit, hidrocentralet)
- Telekomunikimet,
- e-Qeverisja etj.

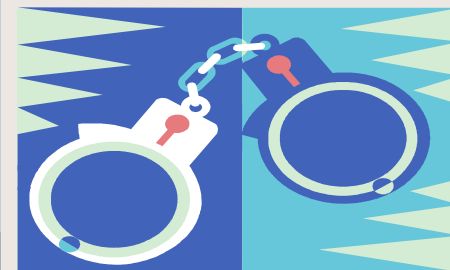
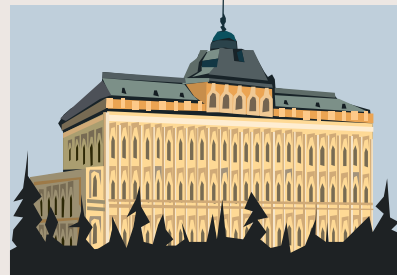
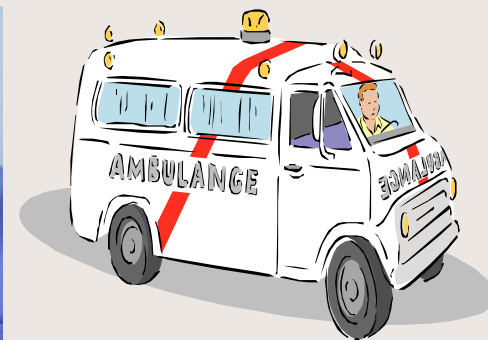
Shembulli 2:

- **Sistemi i Transportit:**
- hekurudhat,
- rrugët, rrugët,
- autobusët,
- tunelet, urat,
- aeroportet,
- Ndër portet shumë mënyra , etj.

Shembujt 3:

- **“Infrastruktura sociale”:**
- Spitalet, pajisjet e kujdesit shëndetësorë,
- Objektet e edukimit (shkollat, qendrat e profesionale të trajnimit, universitetet),
- strehimi,
- burgjet,
- Ndërtesat e qeverisë dhe të administratës etj.

Shembujt: Hekurudhat dhe Tunelet

The Channel Tunnel - linking France and Britain.

The Project, costing approximately Euro 15 billion, met with considerable delay, cost overruns and financing problems. In a major overhaul of project organization – increased responsibility was given to the private sector to manage the construction and financing process.

Tuneli i kanalit-i cili lidhë Francën dhe Britaninë.

Ky projekt ka kushtuar rreth 15 miliardë euro, i cili ka përfunduar me një vonesë të konsiderueshme, duke shkaktuar probleme financiare dhe i cili kaloi kufirin e caktuar të shpenzimeve. Shumica e kontrollit të përgjithshëm në organizmin e projektit-me një përgjegjësi të madhe i është besuar sektorit privat për të menaxhuar procesin e ndërtimit dhe financimit.

Instalimet e ujërave të mbetura (të zeza)

Waste Water Treatment Plant – Poland

The water and waste water sectors have gained considerable experience in implementing PPP type projects

Instalimet për kujdesen për ujëra të mbetura (të zeza)-Poloni

Sektorët e ujërave dhe ujërave të mbetura (të zeza) kanë krijuar një përvojë të konsiderueshme në zbatimin e projekteve të llojit të OPP-ve.

Stacionet e taksave rrugore në autostradën Hungareze

Toll Station on Hungarian Motorway

Successful implementation of motorway toll schemes depends not only on demand for services but effective partnering of all parties, comprehensive project agreements and a commitment to project success

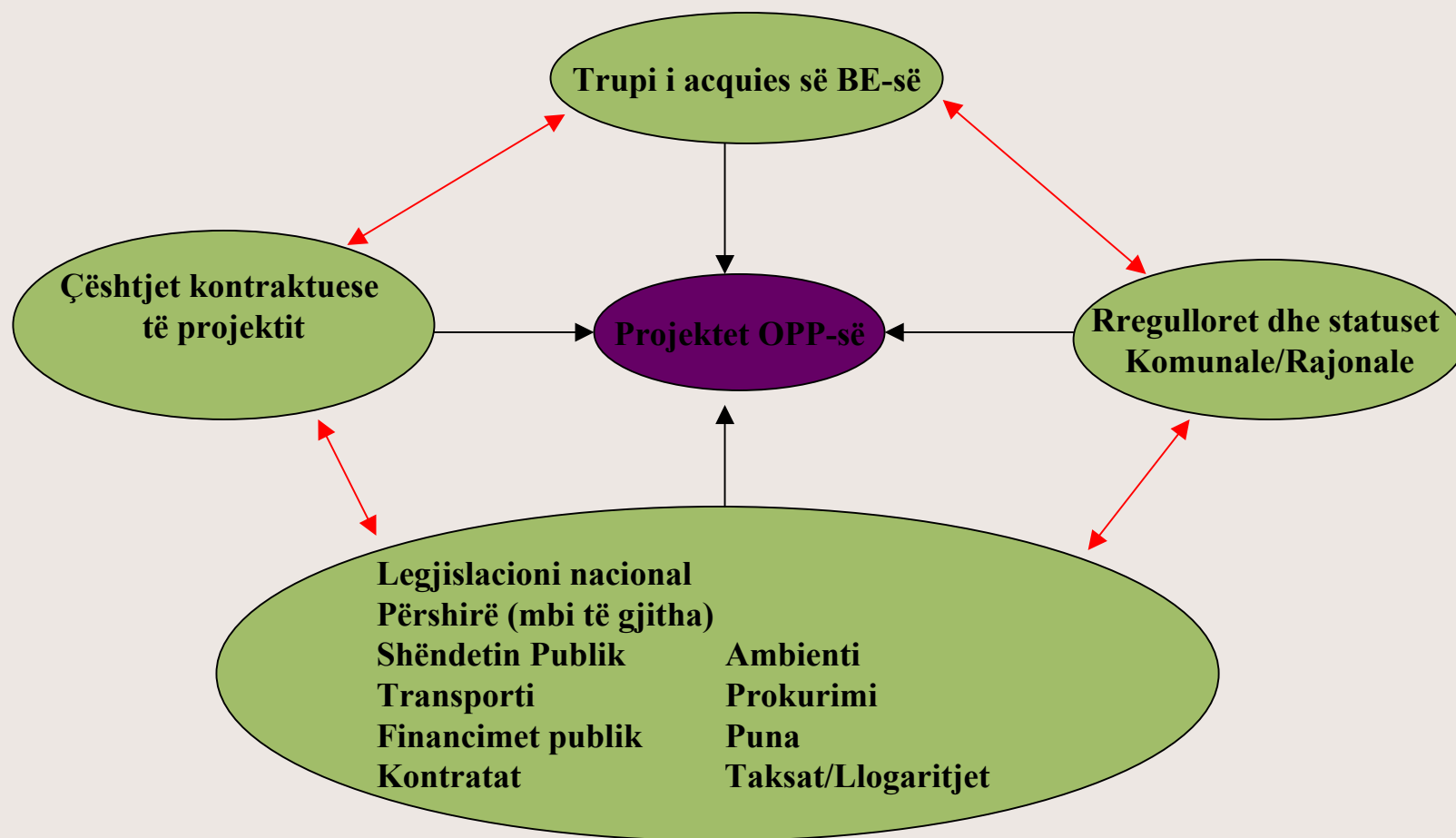
Stacioni i taksave rrugore në autostradën Hungareze

Zbatimi i suksesshëm i skemës së taksave rrugore varet jo vetëm nga kërkesat e shërbimeve por edhe nga partneriteti i të gjitha palëve, por edhe nga projektet e marrëveshjeve gjithëpërfshirëse dhe angazhimi për të pasur sukses projekti

Projektet e vogla për OPP-të

- Shkollat fillore (Gjermani, Britani të Madhe)
- Trajnimet profesionale (hotelet + shkollat e për furnizim me ushqim të cilat janë ndërtuar përkrahë hoteleve dhe restoranteve)
- Universitetet private për fakultetet private me pjesëmarrje të investimeve private (p.sh. MBA-të)
- Gjeneratorët me energji të erës => rrymë për fshatrat e vogla dhe hotelet në rajone malore

Hierarkia Ligjore

Rreziqet 1

- Rreziqet e burimeve të të ardhurave (niveli i shfrytëzimit, tarifrat)
- Zgjedhja e partnerit nga sektori privat
- Tejkalimi i buxhetit të shfrytëzueshëm në projektet e ndërtimit
- Rreziku i shkëmbimit të valutave(EUR/USD...)
- Rreziku i rregullave dhe ai kontaktues
- Rreziku i protestave (mund të minimizohet me masat e transparencës)

P.sh. Rreziket e Protestës:

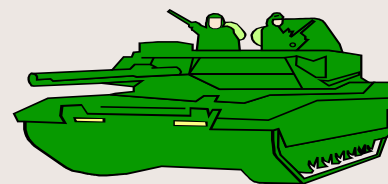
Public protest can severely disrupt project implementation. However constructive public participation should be encouraged to optimize design, minimize protest and enhance public oversight.

Protesta publike mundet seriozisht ta pengoj zbatimin e projektit. Megjithatë pjesëmarrja konstruktive publike duhet të inkurajohet për ta bërë më pozitive formën e protestës për ta minimizuar atë dhe për ta rritur pasqyrimin nivelin e

kontrollin

Rreziqet 2

- Rreziku politik
- Rreziku për ambientin
- Rreziku arkeologjik
- Rreziku i defektit latent (befasitë e pakëndshme...)
- Rreziku i pranimit nga ana e publikut
- Rreziku i mbështetjes
- “Proteksionizmi i fshehur”

A janë të qarta parimet??

- Nuk duhet të ketë situatë
 - *ku të gjitha rreziqet janë në anën e sektorit publikut*
 - *ku të gjitha profitet janë në anën e sektorit privat*
- Ose të jetë e kundërta

Propozimi 1

- Duhet të krijohet një grup punues i nivelit të lartë në mes të ministrive të ndryshme, mbi të gjitha Ministria e Ekonomisë dhe Financave, Autoriteti Bankar dhe i Pagesave, Agjencia Publike e Prokurimit (Oda e tregtisë, industria e ndërtimeve, bankat) – në këtë rast projekti ynë është i gatshëm të ndihmoj
- Në Gjermani, çdo Land dhe nivelet federale kanë “Grupet punuese për OPP-të” (të cilat kanë faqe të tyre interneti), po ashtu edhe SHBA-të, Mbretëria e Bashkuar e Britanisë dhe shtetet tjera anëtare të BE-së – pse mos të ketë Kosova këso lloj të grupeve punuese?

Propozimi 2

- Për të studiuar OPP-të e mundshme, si dhe ndërlikimet pozitive dhe negative në Kosovë
- Për të përpunuar ndryshimet e nevojshme ligjore
- Për të siguruar pajtueshmërinë e ligjit tuaj me ligjin e BE-së, po ashtu duke shikuar edhe grantet e më vonshme nga BE-ja (BEI-ve)
- Dhe: dhe nëse është nevoja që të mbahet workshopi i dytë në një fazë më të vonshme

Përfundimisht:

- Përveç inkurajimit të shembujve të financimit të komunitetit, Kosova duhet të shfrytëzoj rastin të ketë më tepër dhe të përmirësoj infrastrukturën me anën e OPP-ve, duke përjashtuar shpenzimet e mëdha të shtetit.
- Atmosfera e biznesit në parim është pozitive.
- Është e nevojshme që të dini si të gjeni dhe zbatoni projekte (sikur sot në shtetet anëtare të BE-së).

Ju faleminderit - ...

- *... ky ishte një mundim për t`u koncentruar nga ana e juaj!*
- *Ne do të jemi në kontakt me ju nëse shprehet nevoja!*
- *Ne do të publikojmë një broshurë për OPP-të (në të tri gjuhët: SH, SR, AN). **Ju lutem t`i shkruani adresat tuaja të emalit në listën e pjesëmarrësve.***

